วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ 23 ฉบับที่ 100 มกราคม – มีนาคม 2569
Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University 23(100) January – March 2026

แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

THE GUIDELINES FOR STUDENT AFFAIRS ADMINISTRATION OF THE EDUCATIONAL OPPORTUNITY EXTENSION SCHOOLS UNDER MAE HONG SON PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

พิณธ์พิพาพร ศรีสุนันทา* และ ประพันธ์ ธรรมไชย
Phinpipaporn Srisunantha* and Prapan Thumachai
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน แม่ฮ่องสอน 58000
Program in Education Administration, Faculty of Education, Chiang Mai Rajabhat University, Mae Hong Son Campus, Mae Hong Son 58000, Thailand
*Corresponding Author: Email: Phinpipapoen.sri@gmail.com

รับบทความ 16 มีนาคม 2568 แก้ไขบทความ 29 เมษายน 2568 ตอบรับบทความ 1 พฤษภาคม 2568 เผยแพร่บทความ เมษายน 2569

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป และครูที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567 จำนวน 106 คน ซึ่งได้มาโดยการกำหนดขนาดของตาราง Krejcie & Morgan และการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ กลุ่มเป้าหมายผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ คือ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป จำนวน 9 คน เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed methods) เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.80–1.00 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.18 – 0.84 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 ส่วนแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.80–1.00 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.47–0.87 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาสรุปบรรยายแบบพรรณนา และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สำหรับดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง 3 ลำดับแรก ได้แก่ 1) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม 2) การวางแผนกิจการนักเรียน และ 3) การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน สำหรับแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ได้แก่ 1) การวางแผนกิจการนักเรียนโดยการดำเนินงานตามแผนงานและติดตาม ประเมินผล เพื่อนำไปปรับปรุง และพัฒนาการวางแผนบริหารกิจการนักเรียนและการเผยแพร่ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับการบริหารกิจการนักเรียนแก่นักเรียน ครู และผู้ปกครองให้ทราบโดยทั่วกัน และ 2) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม โดยจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการยกย่อง และให้กำลังใจแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดีหรือได้รับรางวัล และจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และ 3) การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยกำหนดขั้นตอนดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดนโยบายและแผนงานในการดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น และการตัดสินใจ

คำสำคัญ: การบริหารกิจการนักเรียน, โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา, การประเมินความต้องการจำเป็น

ABSTRACT

This research aimed to examine the current and desired conditions, needs, and guidelines for student affairs administration in opportunity extension schools under Mae Hong Son Primary Educational Service Area Office 1. The sample consisted of 106 participants, including school administrators, heads of general administration, and teachers responsible for student affairs, selected based on the Krejcie & Morgan table and stratified random sampling. The target group for interviews comprised nine scholars, including the Director of the Education Promotion Division, school administrators, and heads of general administration under Mae Hong Son Primary Educational Service Area Office 1. The research employed a mixed–methods approach. The research instruments comprised 5-point Likert scale questionnaires and interview forms. The questionnaires designed to assess both current and desired conditions demonstrated content validity coefficients ranging from 0.80 to 1.00. The discriminative power values ranged from 0.18 to 0.84 for the current-condition questionnaire, and from 0.47 to 0.87 for the desired-condition questionnaire, with the reliability of 0.97 and 0.98, respectively. Qualitative data were analyzed through content analysis and descriptive narration, whereas quantitative data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index (PNI modified).

The research findings were as follows: The current conditions were overall at a high level, while the desired conditions were overall at the highest level. For the modified priority needs index, the top three priorities were: 1) promoting student discipline, morality, and ethics, 2) planning student affairs, and 3) promoting democracy in schools. The guidelines for student affairs administration in educational opportunity expansion schools comprised: 1) planning student affairs by implementing planned operations and conducting monitoring and evaluation to enhance and further student affairs administration, and disseminating relevant regulations and practices to students, teachers, and parents, 2) promoting student discipline, morality, and ethics by organizing activities that develop moral and ethical values, and recognizing and encouraging students who demonstrate good behaviors or have received awards, and organizing activities that promote social responsibility, and 3) promoting democracy in schools by systematically establishing steps to promote democracy, setting policies and plans for implementing democratic practices in schools, and organizing activities that encourage student participation in expressing opinions and decision–making.

Keywords: Student Affairs Administration, Educational Opportunity Extension Schools, Needs Assessment

บทนำ

การบริหารกิจการนักเรียนเป็นหนึ่งในขอบเขตภารกิจงานของการบริหารทั่วไป ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารงานภายในสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาผู้เรียนนอกห้องเรียนในด้านการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน ควบคุม แก้ไขความประพฤติของผู้เรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย และสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร เพราะเป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ สร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม ระเบียบวินัย และภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย เกิดการเรียนรู้ระบอบประชาธิปไตยผ่านกิจกรรมในสถานศึกษา มีแบบแผนการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมี

ความสุข รวมถึงผู้เรียนได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง ซึ่งจะส่งผลให้เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ และมีคุณค่าต่อสังคมต่อไป (กุสินา รอดทอง, 2560, หน้า 28)

ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ระบุให้รัฐดำเนินการจัดการศึกษาให้เด็กทุกคน โดยมีหน้าที่ในการดำเนินการกำกับ และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล และมุ่งพัฒนาให้เป็นคน ที่มีความสามารถตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560, หน้า 14) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ตามที่ระบุไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ว่าหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) เป็นการจัดการศึกษา เพื่อให้คนทุกช่วงวัยมีโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม มีเจตคติที่พึงประสงค์ เกิดการพัฒนาตนเองไปสู่ความเจริญก้าวหน้า (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 76) และทิศทางการพัฒนาของประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน มุ่งเสริมสร้างสังคมที่ก้าวทันพลวัตของโลก และเกื้อหนุนให้คนไทยมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ พร้อมกับการยกระดับกิจกรรมการผลิต และการให้บริการให้สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น โดยอยู่บนพื้นฐานของความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป้าหมายหลักของการพัฒนาที่สำคัญ คือ การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ และการเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง และความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ (สำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565, หน้า 20)

อีกทั้งคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ. 2552 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารกิจการนักเรียน ได้แก่ การวางแผนกิจการนักเรียน การบริหารกิจการนักเรียน การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ดังนั้นการบริหารกิจการนักเรียน จึงถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องดำเนินการหาทางแก้ไขปัญหา โดยอำนวยการและประสานความร่วมมือจากครู ผู้ปกครอง ผู้เรียน และชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจ และความถนัด มุ่งหวังให้ผู้เรียน มีความรู้ ทั้งทางวิชาการ และทักษะทางวิชาชีพที่เหมาะสมกับช่วงวัย มีเจตคติ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี เพื่อที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, หน้า 32) และความสำคัญอีกประการ คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 มีสภาพบริบทเชิงพื้นที่ให้บริการทางการศึกษาที่มีลักษณะสลับซับซ้อน มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและกลุ่มชาติพันธุ์ ความเป็นอยู่ที่ห่างไกลการคมนาคมยากลำบาก ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม และการดำเนินชีวิตของผู้เรียนในหลายด้าน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1, 2565, หน้า 1) อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 มีนโยบายให้สถานศึกษาดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนนอกเหนือจากงานวิชาการ และส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างหลากหลาย ซึ่งการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัด จำนวน 29 โรงเรียน ในแต่ละด้านยังพบปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อกระบวนการดำเนินงาน คือ ขาดการสำรวจสภาพปัญหาในการดำเนินงานที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ส่งผลกระทบต่อการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง และความเหมาะสมในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน รวมถึงผู้เรียนจำนวนมากไม่สามารถปรับตัวได้ทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเทคโนโลยีในปัจจุบัน เกิดปัญหาในด้านความแตกต่างของพฤติกรรมในเชิงที่สร้างสรรค์ และไม่สร้างสรรค์ ขาดความกล้าแสดงออกในการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และผู้เรียนขาดความรู้พื้นฐานในการนำหลักประชาธิปไตยไปปรับใช้ในทางที่เหมาะสม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1, 2566, หน้า 25)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุน และส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารกิจการนักเรียนได้

อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการเรียนของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จ และพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านสติปัญญา อีกทั้งเป็นผู้ที่มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม สามารถดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข อันจะส่งผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพสามารถพัฒนาสังคม และประเทศชาติอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพปัจจุบันการบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง การดำเนินการบริหารกิจการนักเรียนในปัจจุบันของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยมีขอบเขตของการบริหารกิจการนักเรียน ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ การวางแผนกิจการนักเรียน การบริหารกิจการนักเรียน การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน

สภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง ความพึงประสงค์ในการดำเนินการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ตามขอบเขตของการบริหารกิจการนักเรียนทั้ง 6 ด้าน

ความต้องการจำเป็น หมายถึง ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดลำดับความต้องการจำเป็นในการศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

แนวทางการบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง ผลของการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับวิธีการหรือขั้นตอนการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ใน 6 ด้าน ได้แก่ การวางแผนกิจการนักเรียน การบริหารกิจการนักเรียน การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาภาคบังคับให้แก่นักเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ใน 4 อำเภอ จำนวน 29 โรงเรียน

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรักษาการในตำแหน่งดังกล่าวของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ปีการศึกษา 2567

หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป หมายถึง ผู้ที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไปในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ปีการศึกษา 2567

ครู หมายถึง บุคลากรทางการศึกษาที่ได้รับคำสั่งแต่งตั้งในตำแหน่งครู โดยมีหน้าที่หลักในการจัดการเรียนการสอนและปฏิบัติหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ปีการศึกษา 2567

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปีที่ 23 ฉบับที่ 100 มกราคม – มีนาคม 2569
Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University 23(100) January – March 2026

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การบริหารกิจการนักเรียน เป็นหนึ่งในภารกิจงานของสถานศึกษาที่มุ่งส่งเสริมการพัฒนานักเรียนนอกเหนือจากการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา โดยอาศัยการวางแผนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีทั้งหมด 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผนกิจการนักเรียน หมายถึง การรวบรวมข้อมูล และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับกิจการนักเรียนที่เป็นปัจจุบัน การเผยแพร่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ รวมถึงการจัดทำแผนการดำเนินงาน และการกำหนดผู้ปฏิบัติงาน

2. ด้านการบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง การกำหนดหน้าที่ การประสานงานกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้อง การวางแผนเพื่อกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรม โดยให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการ รวมถึงมีการดำเนินการจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย

3. ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมพัฒนาความประพฤติ ความรับผิดชอบต่อสังคม และการยกย่องให้กำลังใจผู้ที่มีความประพฤติดี

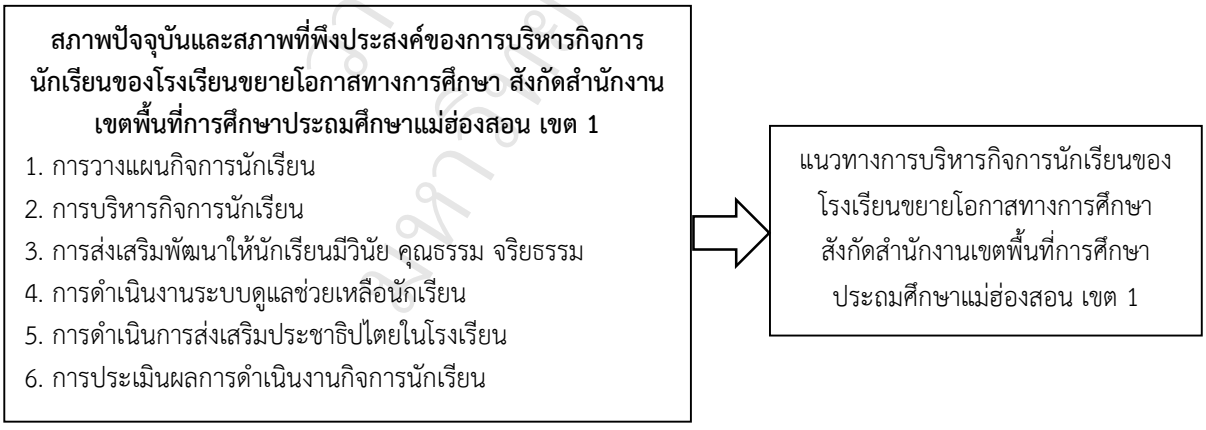
4. ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดำเนินงานการจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกับเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มนักเรียน การป้องกันแก้ไขปัญหา การส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพนักเรียน และการวางแผนส่งต่อนักเรียน

5. ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน หมายถึง การจัดทำแผนงานโครงการ และการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย

6. ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน หมายถึง การประเมินผลการดำเนินงานทั้งในระดับหน่วยงานภายในและการประเมินผลในรูปแบบของคณะกรรมการ การนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายการบริหารกิจการนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562, หน้า 33) ได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดหลัก และสังเคราะห์ร่วมกับเอกสารการวิจัยการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 มี 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ตามกรอบแนวคิด 6 ด้าน โดยเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 คน

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินความต้องการจำเป็นของแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยนำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ มาคำนวณหาค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญ ของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง โดยใช้สูตร Priority Needs Index (PNI $_{modified}$)

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป และครูที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในปีการศึกษา 2567 จำนวน 145 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป และครูที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับกิจการนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ในปีการศึกษา 2567 ใช้เกณฑ์การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607–610) ขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาสัดส่วนประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 106 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ตำแหน่งปัจจุบัน และสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 40 ข้อ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert) ซึ่งแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.80–1.00 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.47–0.87 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ มีค่าความเที่ยงตรงระหว่าง 0.80–1.00 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.47–0.87 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสัมภาษณ์

วิธีรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

1. ผู้ศึกษาขอหนังสือราชการจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลสถานศึกษาในสังกัด

2. ผู้ศึกษาส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และขอรับกลับคืน ตามวัน เวลา ที่กำหนดไว้ด้วยตนเอง ได้รับแบบสอบถามกลับคืน 106 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ มีขั้นตอนในการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ผู้ศึกษานำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ วิทยาเขตแม่ฮ่องสอน ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 และผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิโดยการสัมภาษณ์ รวมทั้งสิ้น 9 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 1 คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และหัวหน้าฝ่ายบริหารทั่วไป จำนวน 4 คน

2. ผู้ศึกษานัดหมายวัน เวลา และสถานที่สัมภาษณ์ โดยขออนุญาตให้มีการบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์

3. ผู้ศึกษาดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด โดยกำหนดเวลาสัมภาษณ์แต่ละคนประมาณ 1 ชั่วโมง และมีการสรุปประเด็นการสัมภาษณ์เป็นระยะ ๆ

4. ผู้ศึกษาดำเนินการถอดเทปบันทึกเสียงตามประเด็นต่าง ๆ และสรุปคำสัมภาษณ์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และรวมถึงการคำนวณดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (Priority Need Index: PNI) โดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558, หน้า 275–279) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 รายละเอียด ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ดังตาราง 1

ตาราง 1 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ในภาพรวม

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน (ที่เป็นจริง)			สภาพที่พึงประสงค์ (ที่อยากให้เป็น)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การวางแผนกิจการนักเรียน	3.87	0.54	มาก	4.92	0.29	มากที่สุด
2. การบริหารกิจการนักเรียน	4.17	0.65	มาก	4.84	0.37	มากที่สุด
3. การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม	3.76	0.70	มาก	4.79	0.41	มากที่สุด
4. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.05	0.64	มาก	4.77	0.45	มากที่สุด
5. การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน	3.93	0.59	มาก	4.91	0.29	มากที่สุด
6. การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน	3.91	0.62	มาก	4.79	0.43	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	3.94	0.62	มาก	4.84	0.37	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.94, S.D. = 0.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ การบริหารกิจการนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\bar{X}$ = 4.05, S.D.

= 0.64) การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ($\overline{X}$ = 3.93, S.D. = 0.59) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ($\overline{X}$ = 3.91, S.D. = 0.62) การวางแผนกิจการนักเรียน ($\overline{X}$ = 3.87, S.D. = 0.54) และการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ($\overline{X}$ = 3.76, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.84, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ลำดับแรก คือ การวางแผนกิจการนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.92, S.D. = 0.29) รองลงมา คือ การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ($\overline{X}$ = 4.91, S.D. = 0.29) การบริหารกิจการนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.84, S.D. = 0.37) การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ($\overline{X}$ = 4.79, S.D. = 0.41) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.79, S.D. = 0.43) และการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.77, S.D. = 0.45) ตามลำดับ

1.2 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ตามองค์ประกอบในภาพรวม ดังตาราง 2

ตาราง 2 ความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ในภาพรวม

องค์ประกอบ การบริหารกิจการนักเรียน	สภาพปัจจุบัน	สภาพที่พึงประสงค์	PNI $_{modified}$	ลำดับ
	D	I		
1. การวางแผนกิจการนักเรียน	3.87	4.92	0.271	2
2. การบริหารกิจการนักเรียน	4.19	4.84	0.157	6
3. การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม	3.76	4.79	0.275	1
4. การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.05	4.77	0.179	5
5. การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน	3.93	4.91	0.250	3
6. การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน	3.91	4.79	0.226	4
เฉลี่ยรวม	3.95	4.84	0.227	

จากตาราง 2 พบว่า ความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยดัชนีเฉลี่ยรวมเท่ากับ 0.227 (PNI $_{modified}$ = 0.227) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน โดยเรียงจากค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (PNI $_{modified}$ = 0.275) รองลงมา คือ การวางแผนกิจการนักเรียน (PNI $_{modified}$ = 0.271) การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน (PNI $_{modified}$ = 0.250) การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน (PNI $_{modified}$ = 0.226) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (PNI $_{modified}$ = 0.179) และการบริหารกิจการนักเรียน (PNI $_{modified}$ = 0.157) ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 รายละเอียด ดังนี้

2.1 การวางแผนกิจการนักเรียน ควรดำเนินงานตามแผนงาน และติดตาม ประเมินผล เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการวางแผนบริหารกิจการนักเรียน รวมถึงการกำหนดโครงการหรือกิจกรรมในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน

2.2 การบริหารกิจการนักเรียน ควรกำหนดเป้าหมาย และวางแผนประสานงาน เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจน มีการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา รวมถึงการติดตามความก้าวหน้า และประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ

2.3 การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ควรกำหนดเป้าหมายในการส่งเสริมพัฒนาด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรมที่ชัดเจน มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย โดยอาศัยภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม

มีการยกย่อง และให้กำลังใจแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดีหรือได้รับรางวัล ส่งเสริมให้นักเรียนเป็นแบบอย่าง หรือต้นแบบเพื่อให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจ และมีแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองและต่อยอดไปสู่การพัฒนาผู้อื่น

2.4 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรกำหนดนโยบาย และแผนงานอย่างเหมาะสม และเป็นระบบตามขั้นตอนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการประสานกับหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรม รวมถึงการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานตามบริบทเชิงพื้นที่

2.5 การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ควรมีการจัดตั้ง และส่งเสริมการทำงานของสภานักเรียน กำหนดแผนงานในการดำเนินงานส่งเสริมประชาธิปไตย มีการติดตามและประเมินผล รวมถึงเน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน

2.6 การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน ควรมีกระบวนการประเมินผล โดยมีหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้ วิเคราะห์ ประเมินผลข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และสรุปผลเพื่อนำเสนอรายงานแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อให้สามารถนำไปพัฒนากิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาโดยรวมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา และกรอบแนวคิดในการศึกษา ผู้ศึกษามีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 พบว่า สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นกัน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การบริหารกิจการนักเรียน รองลงมา คือ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน การวางแผนกิจการนักเรียน และการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบูลย์ โพธิ์ชื่น (2560, หน้า 159) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจการนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุสินา รอดทอง (2560, หน้า 95) ที่ศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อติคุณ บุญจูง (2562, หน้า 516) ที่ได้ศึกษาการบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพัชร เกตุรัตน์ (2561, หน้า 63) ที่ได้ศึกษาการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการราชบุรี ผลการวิจัย พบว่า การบริหารกิจการนักเรียนทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารกิจการนักเรียน

นอกจากนี้ยัง พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การวางแผนกิจการนักเรียน รองลงมา คือ การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน การบริหารกิจการนักเรียน การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน และการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบูลย์ โพธิ์ชื่น (2560, หน้า 160) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจการนักเรียน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การวางแผนกิจการนักเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลศิษฐ์ ชลมนัสสรณ์ (2562, หน้า 96) ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานกิจการนักเรียน โรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 ผลการวิจัย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีการดำเนินงานตามกลยุทธ์ของแผนงาน มีการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนการเสริมสร้างวินัย คุณธรรม จริยธรรม ประชาธิปไตย รวมถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานของทุกฝ่ายอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผดุงศักดิ์ ระภานุสิทธิ์ (2566, หน้า 48) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 โดยเรียงจากค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง พบว่า การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีความต้องการจำเป็นที่ต้องพัฒนาเป็นลำดับแรก รองลงมา คือ การวางแผนกิจการนักเรียน การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการบริหารกิจการนักเรียนตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลศิษฐ์ ชลมนัสสรณ์ (2562, หน้า 100) ที่ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35 พบว่า ความต้องการจำเป็นในภาพรวม ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ ด้านส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผดุงศักดิ์ ระภานุสิทธิ์ (2566, หน้า 49) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี พบว่า งานส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุด

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 6 ด้าน สามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้ โดยผู้ศึกษาจะนำเสนอการอภิปรายผลแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ที่มีปัญหาสูงสุดตามดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก ดังนี้

2.1 การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านวินัย คุณธรรม จริยธรรม โดยกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน มีการจัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย โดยอาศัยภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน นอกจากนี้ควรมีการยกย่อง และให้กำลังใจแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดีหรือได้รับรางวัล รวมถึงการประชาสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเป็นแบบอย่างหรือต้นแบบ เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ และมีแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเอง และต่อยอดไปสู่การพัฒนาผู้อื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการส่งเสริมให้ผู้เรียน มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างทรัพยากรมนุษย์เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน มีความพร้อมต่อการเป็นพลเมืองที่ดีของโลกซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาศินีย์ ภูทัดดวง (2566, หน้า 31) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ซึ่งได้เสนอแนวทางไว้ว่าการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ควรมีการยกย่องการทำความดีของผู้เรียน และสร้างความตระหนักให้ครูเรียนให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนควบคู่กับการเรียนการสอน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผดุงศักดิ์ ระภานุสิทธิ์ (2566, หน้า 52) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ได้เสนอแนวทางไว้ว่าควรจัดการประชุมและวางแผนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมโดยบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และท้องถิ่น อีกทั้งควรยกย่องให้กำลังใจแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดี เพื่อเป็นแบบอย่าง และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคคลอื่น

2.2 การวางแผนกิจการนักเรียน สถานศึกษาควรดำเนินดำเนินการวางแผนบริหารกิจการนักเรียนโดยกำหนดโครงการหรือกิจกรรมในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารกิจการนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงส่งเสริมการพัฒนานักเรียนทั้งในด้านวิชาการและพฤติกรรมอย่างยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยการวางแผนการดำเนินงานที่มีความชัดเจน เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนมีศักยภาพ และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ วิลาวัลย์ แสงประเสริฐ (2563, หน้า 123) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยเสนอไว้ว่าควรมีการวางแผนการบริหารกิจการนักเรียน โดยคณะกรรมการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนที่เป็นปัจจุบัน และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน รวมถึงการสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ครู เพื่อดำเนินงานกิจการนักเรียนควบคู่ ไปกับการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพบูลย์ โพธิ์ชื่น (2560, หน้า 160) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดราชบุรี ที่ได้เสนอไว้ว่าการวางแผนงานกิจการนักเรียนควรมีการเปิดโอกาสให้ครูเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงการกำหนด และออกแบบโครงการหรือกิจกรรมในแผนปฏิบัติการประจำปี และยังสอดคล้องกับการศึกษาของกัมปนาท อาทิตย์ตั้ง (2565, หน้า 102) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ ได้เสนอแนวทางไว้ว่าการบริหารกิจการนักเรียนควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวางแผนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ในระดับที่สูงขึ้น โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครู และนักเรียน

2.3 การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน สถานศึกษาควรกำหนดแผนงานการส่งเสริมประชาธิปไตย มีการจัดตั้ง และส่งเสริมการทำงานของสภานักเรียน การจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย และกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของนักเรียน มีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาสังคมภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้มีความมั่นคง จำเป็นต้องมีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยในโรงเรียน ทั้งการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การเคารพสิทธิ และรู้จักหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ และสามารถเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุขสอดคล้องกับการศึกษาของ กัมปนาท อาทิตย์ตั้ง (2565, หน้า 104) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์ ได้เสนอแนวทางไว้ว่าการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่เน้นการสร้างให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย รวมถึงเป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมในอนาคต นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาวัลย์ แสงประเสริฐ (2563, หน้า 123) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ได้เสนอแนวทางไว้ว่าควรเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีการจัดทำแผนงานและโครงการเพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาศินีย์ ภูทัดดวง (2566, หน้า 32) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3 ซึ่งได้เสนอแนวทางไว้ว่าสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้มีการเลือกตั้งสภานักเรียน รวมถึงกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาธิปไตยทั้งในและนอกสถานศึกษา และการประเมินผล เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

ได้แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรนำแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยการกำหนดเป้าหมายในการส่งเสริมพัฒนาที่ชัดเจน จัดกิจกรรมในรูปแบบที่หลากหลาย โดยอาศัยภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน นอกจากนี้ควรมีการยกย่อง และให้กำลังใจแก่นักเรียนที่มีความประพฤติดี ดำเนินการกำหนดเป้าหมายการพัฒนา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้ชัดเจน มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านการวางแผนกิจการนักเรียน สถานศึกษาควรดำเนินงานตามแผนงานและติดตาม ประเมินผล เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาการวางแผนบริหารกิจการนักเรียน โดยการกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรมในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนพร้อมทั้งขับเคลื่อนงานกิจการนักเรียนตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียน มีการแบ่งงานและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบให้มีความชัดเจน มีการติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานตามโครงการหรือกิจกรรมที่กำหนดไว้ใน

แผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดให้มีการรายงานผลการดำเนินงาน รวมถึงการประเมินผลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือการประเมินที่หลากหลาย ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน สถานศึกษาควรกำหนดขั้นตอนดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ โดยการกำหนดนโยบายและแผนงานการส่งเสริมประชาธิปไตย รวมถึงขั้นตอนดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนอย่างเป็นระบบ ให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม มีการจัดตั้ง และส่งเสริมการทำงานของสภานักเรียน รวมถึงการเสริมสร้างบรรยากาศประชาธิปไตยในโรงเรียน และจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยตามโครงการที่กำหนดในแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน เพื่อให้กระบวนการบริหารกิจการนักเรียนมีความครอบคลุม และเป็นการพัฒนาศักยภาพ และคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในอนาคตต่อไป

สรุป

จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 สภาพปัจจุบันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า สภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การบริหารกิจการนักเรียน รองลงมา คือ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนสภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด คือ การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภาคีเครือข่ายมีการประสานและดำเนินงานตามกระบวนการร่วมกัน และตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารกิจการนักเรียน เพื่อให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็นไปตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพพื้นฐานของผู้เรียนทางด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญาให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกในอนาคต สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การวางแผนกิจการนักเรียน รองลงมา คือ การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความมุ่งหวังให้การบริหารกิจการนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาคุณภาพ และศักยภาพของผู้เรียนในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งองค์ประกอบที่มุ่งหวังให้มีการพัฒนามากที่สุด คือ การวางแผนกิจการนักเรียน เพื่อให้การดำเนินงานในกระบวนการที่เกี่ยวข้องมีความต่อเนื่อง และเป็นระบบ สำหรับดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง โดยเรียงจากค่าดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม รองลงมา คือ การวางแผนกิจการนักเรียน การดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน การประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการบริหารกิจการนักเรียน ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมถึงคุณลักษณะพื้นฐานที่ดี ทั้งทางด้านอารมณ์ สังคม จิตใจ และสติปัญญาอันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศชาติ จำเป็นต้องมีการวางรากฐานในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน โดยเริ่มที่การพัฒนาจิตสำนึกของคนเป็นลำดับแรก ควบคู่ไปกับการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นระบบ อีกทั้งต้องมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 6 ด้าน สามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาได้ โดยผู้ศึกษานำเสนอการอภิปรายผลแนวทางที่มีปัญหาสูงสุดตามดัชนีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง คือ การส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพ ที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการใช้แนวทางนำไปสู่การปฏิบัติ หรือขั้นตอนที่นำไปสู่เป้าหมายโดยมีทิศทางที่แน่นอนชัดเจน และนำแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานภายในสถานศึกษา และขยายผลไปสู่สถานศึกษาอื่นในกลุ่มโรงเรียน

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ควรมีการร่วมกันพิจารณากำหนดแนวทางการดำเนินงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาเพิ่มเติมให้มีความเป็นรูปธรรม เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพบริบทเชิงพื้นที่ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาต่อยอดเกี่ยวกับการบริหารกิจการนักเรียน ด้วยรูปแบบวิธีการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อนำผลการศึกษามาพัฒนาปรับปรุงวิธีการดำเนินงานให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับผู้เรียน

2.2 ควรศึกษาผลการนำแนวทางการบริหารกิจการนักเรียนไปใช้จริงในสถานศึกษาหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

2.3 ควรขยายขอบเขตการศึกษา โดยทำการศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถาบันการศึกษาสังกัดอื่นเพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในภาพรวม และเกิดความชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กมลศิษฐ์ ชลมนัสสรณ์. (2562). *สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนจักรคำคณาทร จังหวัดลำพูน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 35*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

กัมปนาท อาทิตย์ตั้ง. (2565). *แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครสวรรค์*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

กุสินา รอดทอง. (2560). *การบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ผดุงศักดิ์ ระภานุสิทธิ์. (2566). แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. *วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น*, *5*(4), 39–56.

ไพบูลย์ โพธิ์ชื่น. (2562). *แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 จังหวัดราชบุรี*. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, *10*(1), 152–162.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 134(40 ก), 14.

วิลาวัลย์ แสงประเสริฐ และธีระพงศ์ บุศรากูล.(2563). แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์), 10*(3), 112–125.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา พ.ศ.2560 (ปรับปรุง 2562)*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1. (2565). *คู่มือลูก มส.1 มีทักษะชีวิตคิดสร้างสรรค์ผูกพันบ้านเกิด*. แม่ฮ่องสอน: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1.

_____. (2566). *รายงานผลการดำเนินงานรอบ 6 เดือน*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1.

สำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่13 พ.ศ. 2566–2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุภาศินีย์ ภูทัดดวง. (2566). แนวทางการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3. *วารสารวิชาการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 1*(2), 21–34.

สุรพัชร เกตุรัตน์. (2561). *การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ราชบุรี.* การค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุวิมล ว่องวานิช. (2558). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น.* (พิมพ์ครั้งที่ 3 ฉบับปรับปรุง). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อติคุณ บุญจูง. (2562). *การบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มโรงเรียนเครือข่ายอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม*. การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ. 2562 “สังคมผู้สูงวัย: โอกาสและความท้าทายของอุดมศึกษา”, (หน้า 516–526). นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.

Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement, 30*(3), 607–610.

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร